

Medel heeft de oudste trap van Nederland

Het trapje is bewaard gebleven op de bodem van een waterput.

Tijdens opgravingen langs de Bredesteeg in Tiel / Medel is een gedeelte van een trapje uit de Midden-Bronstijd (1800 - 1100 v. Chr.) ontdekt. Het trapje is een stam van elzenhout met twee uitgehakte treden. Het trapje is het oudste trapje van Nederland en een van de oudste van Europa.

Het trapje is ontdekt door Archol, dat in opdracht van het Bedrijvenpark Medel een Bronstijdnederzetting opgraaft (zie verder in deze *Archeologie Actueel*). Opggravingsleider Tom Hamburg vertelt dat het eerste onderzoek naar het hout aangeeft dat het hout is bewerkt met een bronzen bijl. "Dit is te zien aan de kasporen aan de punt van de stam. Het trapje is op de bodem van de waterput ontdekt. In de vochtige grond is het hout redelijk goed bewaard gebleven. Het stond als trapje in de waterput om daar in te kunnen afdalen", aldus Hamburg. In een andere kuil hebben de archeologen van Archol nog een stammetje ontdekt. Dit stammetje is aan de ondezijde aangepunt en heeft een bekapte zijtak. Het zou ook als trapje of opstap kunnen hebben gediend. De zijtak was namelijk aan de bovenkant afgesleten. Dit stammetje is gekapt uit wilgenhout. De datering ervan is nog niet duidelijk.

Het trapje van Medel meet bijna een meter.

Steentijd	- 2000	voor Chr.
Vroege Bronstijd	2000 - 1800	
Midden - Bronstijd	1800 - 1100	na Chr.
Late Bronstijd	1100 - 800	
IJzertijd	800 - 0	
Romeinse Tijd	0 - 400	
Middeleeuwen	400 - 1500	
Nieuwe Tijd	1500 - heden	

Oudste trap op Open Dag

Het pas ontdekte oudste trapje is te zien op de Open Dag aan de Bredesteeg in Medel. Voor één dag wordt het trapje uit de conservering gehaald en keert het terug naar Medel.

Vijf boerderijen uit de Bronstijd opgegraven

De opgraving op de Bredesteeg is voorafgegaan door archeologisch vooronderzoek in de vorm van grondboringen en proefsleuven. Dat heeft geleid tot een grote opgraving waarbij 2,5 hectare - dit zijn vijf voetbalvelden - wordt opgegraven. Tot op heden zijn vijf plattegronden van huizen ontdekt en resten van hekjes die gebruikt zijn als afscheiding van erven of akkers. De huisplattegronden laten zich herkennen

door donkere verkleuringen in de lichte bodem. De verkleuringen zijn ontstaan op de plaatsen waar de staanders van het gebouw hebben gestaan.

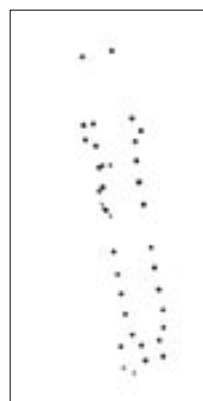
Het grootste huis meet 30 meter. Het is drieschepig, dat wil zeggen dat het door palen in de lengte onderverdeeld is in drie delen. Alleen de grondsporen van de dakdragende palen zijn bewaard. Het

huis is opgebouwd uit een groot gedeelte, waarbij de palen relatief diep zijn ingegraven, en een kleiner deel, waarbij ondiepe dubbelgestelde palen zijn gebruikt. Waarschijnlijk verschilde het gebruik: een deel werd wellicht als woonhuis gebruikt en een deel als stal. Op grond van het aardewerk wordt deze boerderij gedateerd in de Midden-Bronstijd.

Drie andere huizen zijn 25 meter lang. Ook van deze huizen zijn de wandpalen niet teruggevonden. Het vijfde huis is maar 10 meter lang. Rond dit huis liggen vier afvalkuilen met veel aardewerkscherven. Onderzoek van dit aardewerk geeft het huis een voorlopige datering in de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd. Dit betekent dat Medel gedurende de hele Bronstijd bewoond werd. Onder de vondsten bevinden zich verder dierlijke botten en vuursteen.

De paalkuilen van een van de huizen worden getekend tijdens de opgraving.

De getekende plattegrond van een van de huizen op Medel - Bredesteeg. Het huis meet 25 meter.

Al vier jaar archeologisch onderzoek in Medel

Bij de start van de ontwikkeling van Bedrijvenpark Medel is een **archeologische inventarisatie** van het gebied gemaakt. RAAP Archeologisch Adviesbureau bv heeft in fasen het hele bedrijventerrein door middel van grondboringen onderzocht. Hieruit kwamen 12 archeologisch interessante vindplaatsen. In het noorden van Medel liggen 6 vindplaatsen uit de periode Jonge Steentijd en Bronstijd (tussen circa 2200 en 800 v. Chr.). In het zuidelijke gedeelte van Medel liggen ook 6 vindplaatsen, die allemaal uit de periode Late IJzertijd, Romeinse Tijd en Middeleeuwen zouden moeten dateren (250 v.Chr - 1500 na Chr.).

Na de inventarisatie heeft het Bedrijvenpark Medel projectarcheoloog Monica Dütting van Hazenberg Archeologie Leiden aangesteld. In samenspraak met gemeente, provincie en Rijk heeft de projectarcheoloog een **archeologieprogramma** voor Medel opgesteld. Het uitgangspunt hiervan is het verkrijgen van een **compleet beeld van de geschiedenis** van Medel. Niet alle vindplaatsen worden onderzocht; dit heeft te maken met hoe goed ze bewaard zijn gebleven en hoeveel archeologisch belangrijke informatie ze opleveren. Op deze pagina van de Archeologie Actueel zijn de belangrijkste resultaten van alle onderzoek kort weergegeven.

Medel - Oude Weiden

locatie: Oude Weiden (ter hoogte van Lidl)
vindplaats: 5 (opgraving)
uitvoerder: ARC bv
jaartal onderzoek: najaar 2003
periode: Vroege Bronstijd
resultaten: veel paalsporen maar geen complete huisplattegrond. Onder de vondsten is echter een prachtig vuurstenen pijlpuntje dat de vroege bewoners van Medel tijdens de jacht gebruikten.

Medel - Ronde

locatie: Ronde Grotebrugse Grintweg
vindplaats: 6 (opgraving)
uitvoerder: HBS-ACVU
jaartal onderzoek: 2002 / 2003
periode: Romeinse Tijd
resultaten: een deel van een grote inheemse nederzetting uit de periode 50 - 350 na Chr. Vijf woonstalhuizen zijn blootgelegd met veel vondstmateriaal. Topvondsten zijn Romeinse munten, een ijzeren lanspunt en een gouden oorhanger.

Medel - Medelsestraat-Oost

locatie: Medelsestraat-Oost, achter Medelshof en The Open.
vindplaats: R2/R3 (proefonderzoek)
uitvoerder: ADC ArcheoProjecten
jaartal onderzoek: 2005
periode: Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd
resultaten: weinig grondsporen. Opmerkelijke vondsten zijn twee begraven dieren, een hondje en een compleet paard, waarschijnlijk uit de Nieuwe Tijd. Een grappige vondst van recentere datum is een oude schaats. Op deze locatie is verder onderzoek niet nodig.

Medel - Lingewei

locatie: Lingewei (ter hoogte van Daalderop)
vindplaats: 1 (opgraving)
uitvoerder: ARC bv
jaartal onderzoek: 2002
periode: Midden-Bronstijd (en Jonge Steentijd)
resultaten:
1) boerderij uit de Midden-Bronstijd. Rond de boerderij liggen waterkuilen en enkele kleine opslagplaatsen (spiekers).
2) greppels en kuilen uit de Jonge Steentijd. Daarin zijn enkele scherven aardewerk bewaard gebleven.

Medel - Bredesteeg

locatie: Bredesteeg ter hoogte van DHL
vindplaats: 8 (opgraving)
uitvoerder: Archol BV
jaartal onderzoek: 2005
periode: Midden- en Late Bronstijd
resultaten: zie deze *Archeologie Actueel*

Wat gebeurt er nog in 2005 en later?

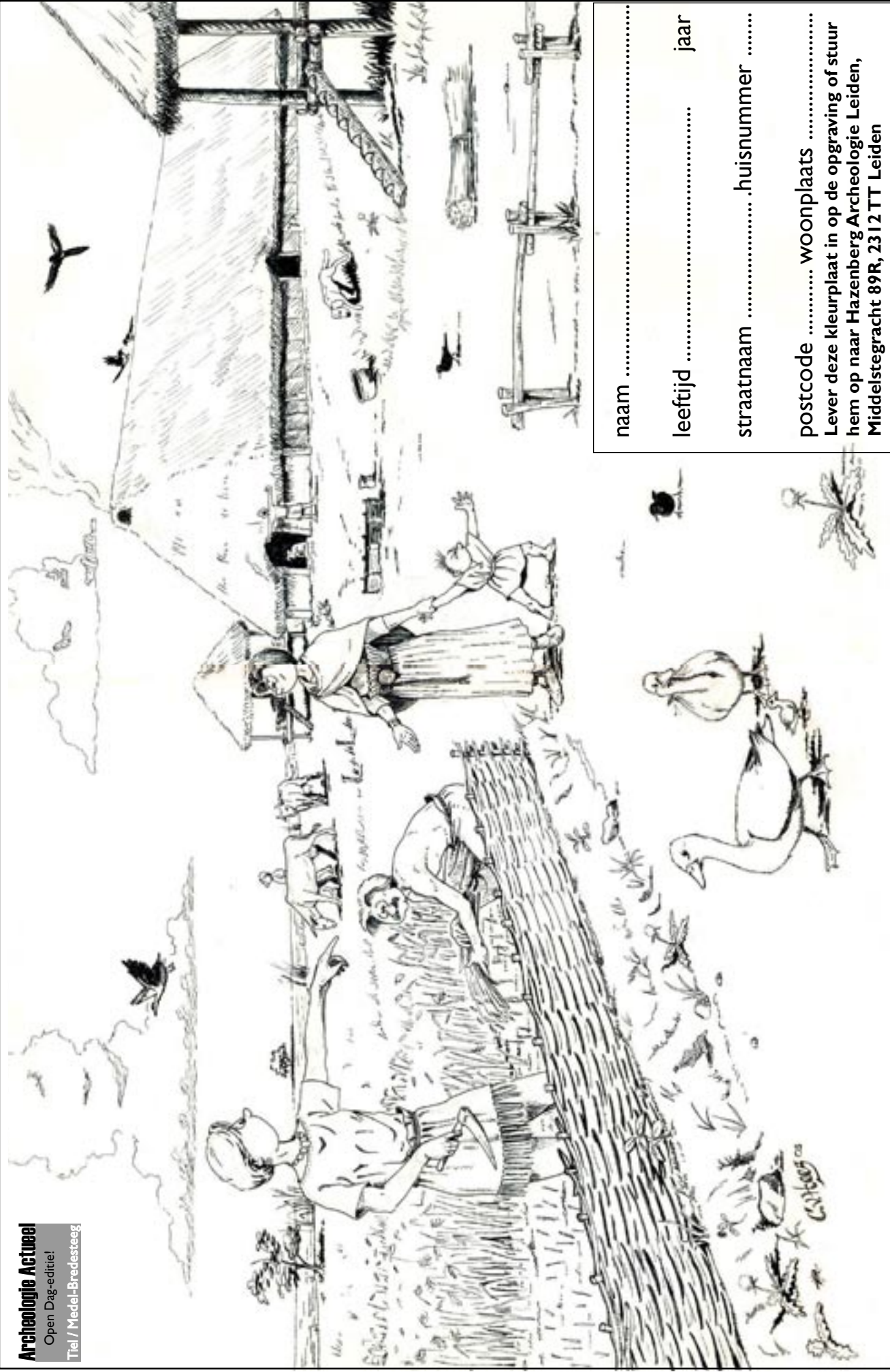
In de zomer van 2005 zullen nog twee kleine onderzoeken in het zuidelijke deel van het bedrijvenpark plaatsvinden. Hierbij verwachten de archeologen sporen uit de Romeinse Tijd aan te treffen. Wanneer de vindplaatsen belangrijk blijken te zijn, zal er waarschijnlijk vervolgonderzoek plaatsvinden.

In het noorden vindt in de winter van 2005/2006 nog een klein onderzoek plaats. Ook hier geldt: indien de vindplaats uit Jonge Steentijd en/of Bronstijd belangrijk genoeg is, volgt nader onderzoek.

En ondertussen... zijn de opgravingsbedrijven hard bezig met het uitwerken van de onderzoeken. Allerlei archeologische specialisten werken met elkaar aan rapporten waarin de vindplaatsen beschreven worden. Uiteindelijk zullen die rapporten met elkaar één totaalbeeld opleveren van de geschiedenis van Medel.

De grote Medel archeologie kleurwedstrijd

Archeologie Actueel
Open Dag-editie!
Tiel / Medel-Bredesteeg

naam

leeftijd jaar

straatnaam huisnummer

postcode woonplaats
Lever deze kleurplaat in op de opgraving of stuur
hem op naar Hazenberg Archeologie Leiden,
Middelstegecht 89R, 2312 TT Leiden

Aardewerk is gids door de tijd

Specialist Stijn Arnoldussen bekijkt het aardewerk. Ondanks de kleine fragmenten kan hij sommige scherven specifiek dateren, waardoor we de huizen van Medel in de Midden-Bronstijd kunnen plaatsen. Het aardewerk dat bij het kleine huis gevonden is, is anders. "Dit zou ik dateren in de Late Bronstijd, of misschien de Vroege IJzertijd", zegt hij.

Een stukje aardewerk uit de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd. "De knik in de wand van de pot is scherp; dit soort vormen van aardewerk maakten ze in de Vroege of Midden-Bronstijd niet".

Een randje van typisch Bronstijd-aardewerk. In het baksel zijn kleine steentjes verwerkt als magering.

Twee scherven van de rand en bodem van een miniatuurpotje uit Medel. Archeologen vinden dit soort potjes ook vaak in grafvelden uit deze tijd. Op het midden van de grote scherf zien we nagelindrucken als versiering. De tekening ernaast laat een soortgelijk, maar onversierd potje zien, dat gevonden is in Sleen (uit: P.B. Kooij, 1979: Pre-Roman urnfields in the north of the Netherlands, Groningen, 49).

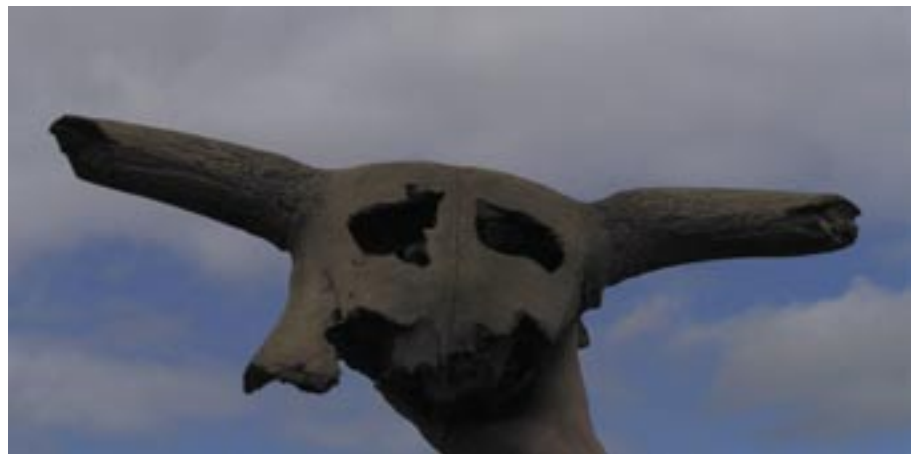
De Bronstijd in Nederland (2000-800 v. Chr.)

Het belangrijkste kenmerk van de Bronstijd is uiteraard het gebruik van **brons**. In de Vroege Bronstijd is brons nog zeer zeldzaam, maar uit de Midden-Bronstijd is al een grote variatie aan voorwerpen bekend. Bronzen voorwerpen worden zelden in nederzettingen gevonden. Het kostbare brons werd meestal omgesmolten. Brons wordt wel gevonden in zogenaamde deposities, groepen voorwerpen die vaak op bijzondere plekken achtergelaten of begraven zijn. Archeologen denken dat de depositie deel uitmaakte van rituelen. Ook in graven vinden we brons.

Vuursteen blijft gedurende de gehele Bronstijd in gebruik om werktuigen van te maken. De meeste werktuigen zijn eenvoudig. En natuurlijk werd veel **aardewerk** gebruikt. In de Vroege Bronstijd is er een tweedeling in grof aardewerk voor koken en opslag en fijn aardewerk als serviesgoed en grafgift. In de Midden-Bronstijd worden alleen nog grof gemagerde aardewerken potten gebakken.

In de Bronstijd wordt in **kleine nederzettingen** gewoond. Deze liggen verspreid in het landschap en bestaan uit een tot drie boerderijen. In de Midden-Bronstijd verschijnen de eerste drie-schepige boerderijen. De lange huizen uit Medel behoren tot het zogenaamde Zijderveld-type: drie-schepige boerderijen met twee rijen dikke dakdragende palen en een wand van dunne staken, waarbij de wand gemaakt kan zijn van vlechtwerk en/of plaggen. Rondom het huis was soms een greppel gegraven. De ingangen liggen tegenover elkaar in de korte zijden. De lengte van de huizen varieert tussen 16 en 28 meter en de breedte tussen 6 en 7 meter. Op het erf dienen enkele bijgebouwtjes (spiekers) als opslagplaats. Ook bevonden zich naast de huizen opslag- en waterkuilen. De erven werden van elkaar gescheiden door hekwerkjes. De nederzettingen werden omgeven door akkers en weidegronden.

Waarschijnlijk ontstaat het traditionele **gemengde boerenbedrijf** (landbouw en veeteelt) in de Midden-Bronstijd. De veestapel telt voornamelijk runderen, maar ook wat varkens en schapen of geiten. Daarnaast wordt er gerst en emmertarwe, en vanaf de Midden-Bronstijd ook broodtarwe en gierst verbouwd. Er zullen ook verschillende groenten zijn verbouwd. In hoeverre **jacht en visserij** een aandeel in het voedselpakket hadden, is onduidelijk. Ook hoe al dit voedsel werd bereid is nauwelijks bekend. Wel zijn bijvoorbeeld maalstenen gevonden, houten lepels en aankeksel van verbrand voedsel in kookpotten.

De schedel van een rund, gevonden in Medel.

De boerengemeenschappen uit de Midden-Bronstijd zijn zelfvoorzienend. Er zijn weinig aanwijzingen voor sociale klasseverschillen of gespecialiseerde beroepen. Aan de basis van de gemeenschap staat de familie. De huizen worden bewoond door drie of meer generaties. Ook het grafritueel lijkt hierop te wijzen; er werd begraven in 'familiegrafheuvels', met daarin een centrale begraaf van een 'familie-oudste' en daar omheen vaak meerdere latere bijzettingen. Het bouwen van de grote huizen en het aanleggen van de grafheuvels werd vermoedelijk in samenwerking met andere families uitgevoerd.

In de **Late Bronstijd** worden de familiebanden losser; de huizen worden kleiner, en worden waarschijnlijk door slechts een gezin bewoond. Dit zien we ook in Medel. De doden worden in deze periode individueel in urnenvelden begraven.

(literatuur: D. Olthof, 2005, Reader Archeotolken prehistorie, interne publicatie Archeon)